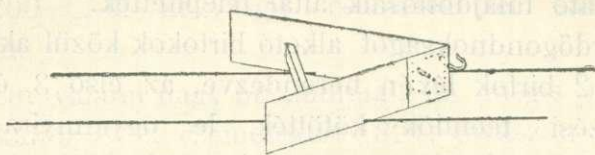

a homokot, mi a sínfelületet érdessé teszi s a kerekek csuszását megakadályozza.

Télen, természetes, több akadálya van a vonatközlekedésnek. Nagy havazások alkalmával a pályát hókével kell végig takarítani.

Az itt használt hóéke teljesen egyszerű szerkezetű, pallókból összeállított ék, mely élén vasbádoggal van borítva és vonóhoroggal ellátva. A pallókon alkalmazott két bevágással fekszik a sínekre, melyek egyszersmind vezetéket képeznek. Vontatása két egymás elé fogott lóval történik.

9. ábra.

A hó eltakarítása kellő időben kell, hogy történjék, mielőtt a fagy és a hó ülepedése azt megnehezítené. Az egész pálya, bármily nagy havazásnál, fél nap alatt járhatóvá tehető.

A községi erdősítésekhez szükséges csemetekertekről.

Irta: Deák Géza, m. kir. erdész.

Utalva az «Erdészeti Lapok» f. évi III. füzetében a fenti czimen megjelent közleményre, indítatva érzem magam abból a szempontból, hogy mentől több adat álljon az intéző körök rendelkezésére, a kisebb községi és volt urbéri erdőkben az erdősítés, illetve az ehhez szükséges csemetekertek létesítése terén szerzett tapasztalataimat

közölni abban a reményben, hogy e fontos kérdés megvilágosításához ezzel talán némileg hozzájárulhatnak.

Midőn 1888 július havában a zólyomvármegyei zólyomjárasi erdőgondnokságot az erdészeti albizottság szervezte, ebben az 54 kisebb erdőbirtokból álló gondnokságban az átvétel alkalmával 4 csemetekert találtatott, összesen 0·50 kat. hold kiterjedéssel.

E csemetekertek azonban oly kicsinyek voltak, hogy még azon erdőbirtok szükségletét is alig, vagy épen nem fedezték, a melynek ellátására az erdőmivelés iránt hajlamot mutató tulajdonosaik által telepítettek.

Az erdőgondnokságot alkotó birtokok közül akkoriban még csak 2 birtok lévén berendezve, az első 3 évet az erdőrendezési teendők kötötték le ugyannyira, hogy csemetekertek telepítésére és azok gondozására megfelelő időt szakítani nem lehetett; az ez idő alatt legsűrűsebb erdősitések az állam által adott ingyen csemetékkel fogatosítottak.

Midőn az erdőrendezési munka nagyrészen befejezést nyert, megkezdődött a csemetekertek telepítése; ez azonban nehezen ment.

A kezdet nehézségei, úgy, miként azt Márton Sándor szaktárs idevonatkozó cikkében jelzi, itt is lépten-nyomon akadályokat gördítettek.

A birtokosok nagyrésze idegenkedett e bár csekély, de mégis némi kiadással járó munkálat megkezdésétől, másutt pedig, ha az akarat meg volt is, de alkalmas területtel nem rendelkezett az illető birtokos. Hozzájárult továbbá a nehézségekhez még az a körülmény is, hogy szakképzett erdőőr ez időben még egy erdőbirtoknál sem volt alkalmazva, a meglevők nagyrésze pedig mondhatni félvélenként változott, ugyannyira, hogy főkép a kisebb

birtokosoknál majd minden bejárás alkalmából mást, meg mást találtam erdőőrkép alkalmazva.

Arról tehát, hogy lehetőleg több-kisebb csemetekertet telepítsek, a viszonyok miatt le kellett mondanom s e helyett arra törekedtem, hogy egy nagyobb, állandó csemetekertet létesítsek, a melyből a többi kisebb birtokosok csemeteszükségleteit is fedezni lehessen.

Az 1890. év őszén sikerült Nagy-Szalatna község volt urbéres közönségét egy közel 900 kat. hold erdővel rendelkező birtokost czélom kivitelére megnyerni. Egyelőre egy 1200 □-öl nagyságú csemetekertet szándékoztam telepíteni.

Nem valami nagy bizalommal, de mégis hozzáfogtak a munkához és a csemetekert 1891. tavaszán készen volt s annak $\frac{1}{3}$ részébe 70 frt áru erdei és luczfenyőmagot vetettek el.

A bekerítést, talajmegművelést, közmunkával végezték, mely munka és a kerítéshez felhasznált anyag értéke a bemondott adatok szerint 138 frtra s így az első évi kiadás összesen 208 frtra rugott.

E csemetekertből 1896. évig, míg annak nyilvántartását vezettem, a következő csemetemennyiség adatott ki.

Befektetés: 1891. évben 208 frt, 1892. évben 125 frt, 1893. évben 124 frt, 1894. évben 80 frt, — ezzel szemben bevétel: 1893. évben 431.000 drb csemete után 297 frt, 1894. évben 428.000 drb csemete után 405 frt, 1895. évben 273.000 drb csemete után 224 frt, 1896. évben 300.000 drb csemete után 240 frt.

A kimutatott csemetemennyiséget évenként 15—20 birtokos vásárolta meg és használta fel. A csemeték elszállításáról a vevő költségére a nagyszalatnaiak gondos-

kodtak, a közelebb levő birtokosok pedig rendszerint maguk jöttek a csemeték után.

A csemeték 60 kr., 80 kr., 1 frt 20 krnyi áron adattak el ezrenként azoknak a birtokosoknak, kik olyan anyagi helyzetben voltak, hogy csemeteszükségeiket készpénzen szerzett csemetékkel fedezhették.

E csemetekert azonban alig számbavehető részben fedezte az erdőbirtokosok évi szükségletét, miért is már az 1894. évben ugyan e birtokon még 2 kisebb, az 1895 évben pedig újjolag egy kisebb csemetekert telepítettett, mind a három az 1890. őszén telepítettnek közelében.

Ennek daczára azonban e kertek csak részben feleltek meg a feladatnak és csak a szomszédos, közelebb fekvő birtokosok igényeit elégíthették ki, míg a távolabb és alantabb fekvő birtokosokét nem; mert midőn ezek az ültetéshez legkedvezőbb időt felhasználhatták volna, akkor e kertekből a csemeték még nem voltak kiszedhetők.

E körülmény arra készítetett, hogy az alantabb és távolabb fekvő erdőbirtokok részére és megfelelő csemetekertet rendezzek be.

Az erdővédelem szervezése tekintetében kiadott 1890. évi 18960. számú magas rendelet (melynek életbeléptetése azonban e gondnokságban teljesen csak az 1894 és 1895. évben történt), a csemetekertek telepítése ügyében is kedvezőnek bizonyult, mert ez által az idáig legtöbb helyen csak *«pro forma»* alkalmazott védszemélyzet helyébe, ha egyelőre nem is szakképzett, de legalább állandóan alkalmazott és megbízhatóbb egyének kerültek, a kiknek segítségével a csemetekertek telepítésének kérdése is könnyebben megoldhatóvá lett.

A nyolcz kerületi erdőőri állásnak 1895. év elején történt szervezése után, már az év tavaszán próbát tettem

valamennyi területben egy-egy 200—300 holdas erdőbirtoknál, a hol egyszersmind az erdőőr székhelye is volt — megfelelő nagyságu csemetekert telepítésére.

És ime! azok a birtokosok, kik 3—4 évvel azelőtt vonakodtak, idegenkedtek a csemetekert létesítésétől, most készségesen ajánlották fel hozzájárulásukat.

E változásának okát abból a körülményből vélem ki-magyarázhatni, hogy e birtokosok látva a nagyszalattaiak által évenként elért eredményt, rájöttek, hogy helyesebb lesz, ha ők maguk termelik a szükséges csemetemennyiséget, egyfelől azért, mert így olcsóbban jutnak hozzá, másfelől pedig, mert e mellett esetleg még némi anyagi haszonra is tehetnek szert.

Ma már ez erdőkben 1897. év június haváig, midőn azok állami kezelésbe vétettek át, 13 birtokokban 20 csemetekert állott rendelkezésre.

E 13 erdőbirtokos közül a jelzett időig azonban csak 2—3 volt abban a helyzetben, hogy felesleges s így eladható csemetekészlettel rendelkezett, a többi kisebb csemetekertek készleteit saját birtokosaik használták fel.

E csemetekertek létesítésével azonban az évenként szükséges csemetemennyiség még nincs biztosítva és különösen nincs azon kisbirtokosokat illetőleg, kiknek erdeje olyan állapotban van, hogy abból hasznót csak huzamosabb idő multával nyerhetnek s ők maguk pedig oly nehéz anyagi viszonyokkal küzdenek, hogy az erdőbirtok után kirótt állami és községi adót, valamint a kezelés és védelem költségeit a politikai hatóság csak a legnagyobb erőmefeszítéssel képes rajtuk behajtani.

E kisbirtokok jókarba hozatalához mulhatlanul szükséges az állam segélye, minthogy azok tulajdonosai máskülönben az erdősisítés terén rárótt kötelezetségüknek

megfelelni nem képesek s a mulasztás miatt velök szemben alkalmazott büntetés még csak elkeseredettebbé tenné őket.

Ily birtokosok részére legcsélszerűbbnek tartom az állami csemetekert megtelepítését.

Hogy hol és mekkora nagyságban volna az ily állami csemetekert telepítendő, az a helyi viszonyoktól és azon birtokok csemeteszükségletétől függ, melyeknek ellátására az ily csemetekert hivatva volna.

Ezek megállapításánál pedig a kezelő erdészt mi sem gátolja.

Hogy az állami csemetekert azon erdőbirtokok egyikén avagy azok közelében telepíttessék meg, melyeket ellátni hivatva van, azért tartom szükségesnek, mert miként a tapasztalat mutatta, sok esetben a távoli vidékről a leggondosabb csomagolás mellett küldött csemeték is megromolva érkeztek meg rendeltetési helyükre, vagy ha jókarban is érkeztek meg, de megromlottak sokszor azért, mert a szállító-levél későn jutott a vasuttol távol lakó erdőbirtokosok kezébe.

Azokat a kisebb erdőbirtokosokat illetőleg, kik már most is rendelkeznek csemetekerttel, de e csemetekertek csak akkorák, hogy csupán az évi szükségletet is alig, avagy még nem is fedezik, helyénvalónak tartanám, ha azok igyenes vagy legalább árkedvezményes magvakkal láthatnának el.

Ugyszintén kiterjeszteném ezt a kedvezményt mindazokra, kik erdejökben új csemetekerteket akarnak megtelepíteni.

Azokat az erdőbirtokosokat pedig, kiknek már most is oly csemetekertjeik vannak, hogy nemcsak évi csemeteszükségeiket fedezik, hanem még eladásra való csemetékkel is rendelkeznek, különösebb kedvezményben nem,

hanem legfeljebb a magvaknak olcsóbb szállításában, esetleg némi árkedvezményben — tartanám részesítendőknak.

Az 1879. évi XXXI. t-cz. 177. §-a intézkedik ugyan e kedvezmény felől, a magvak kedvezményes szállítását tekintetében pedig a $\frac{21682}{1/3 \cdot 897}$ számú magas rendelet; ennek daczára azonban a birtokosoknak, mondhatni, talán a nagyobb része nem veszi e kedvezményeket igénybe.

Ennek oka nézetem szerint az, hogy éppen e kis birtokosok e kedvezményekről alig bírnak tudomással, mert ha meg is kapják a körjegyzők az ide vonatkozó értesítéseket, tul lévén más közigazgatási tendőkkel halmozva — tisztelet a kiviteleknek — nagy részük azokat egyszerűen «*ad akta*» teszi.

Hogy ez jövőre mellőztessék, célra vezetőnek tartanám, hogy az ily segélyezésre ráutalt birtokosok a kezelő erdő-tiszt által, ki azok szükségleteit és a segélyezés mérvét leginkább van hivatva megítélni — kimutatásszerűleg iratnának össze és hivatalból terjesztenének fel a felsőbb hatóság útján, mint segélyben részesítendőök.

Ez eljárás a helyszínen működő kezelő erdésznek mi különösebb munkájába sem kerülne, azonban az érdekelt birtokosoknak ez sok tekintetben igen jó segítségére lenne.

Az illetén segélyezés és a kedvezményeknek teljes igénybevétele mellett azt hiszem nagyban megkönnyítették a községi erdősitésekhez szükséges csemetekertek megtelepítése.

Az iránt, hogy az ily községi csemetekert telepítésénél a közös hozzájárulás mellőztessék — teljesen osztom a Péch Kálmán szaktársam által felhozottakat.

A mi a csemetekertek fentartása céljából létesítendő

«helyi erdei alapok» kérdését illeti — nézetem szerint erre a nagyobb községi és volt urbéres birtokokban nincs szükség, minthogy ezeknél úgy a szükséges munkaerő avagy az ennek megfelelő pénzösszeg mindenkor rendelkezésére áll a kezelő erdésznek, miután az e célra szükséges kiadás a község költségvetésében felvételik; legalább a kezelésem alattl lévő 4 nagyobb községi tulajdont képező erdőbirtoknál ez így van.

A kisebb 100—300 kat. holdnyi urbéri erdőknél ha létesíthető az ily alap, az mindenesetre csak előnyös lehet és megkönnyíti a kezelő erdész helyzetét.

Az ennél kisebb erdőbirtokokban azonban az erdei alap létesítését nem tartom célravezetőnek, mert hisz legnagyobb részben e bitokosok erdeje olyan, hogy ott lehetőleg gyorsan kell az erdősítések érdekében közbelépni, a mi másképp, mint a fenebb jelzett állami csemetekerteknek megtelepítése, akár pedig a közelebbi vidékről ugyan-csak az állam által adományozott ingyenes csemeték igénybevétele nélkül nem lehetséges.

E kicsiny birtokok pedig az államsegély igénybevételével rövid időn belül, mielőtt még csak számba jöhető alap összegyűlne, rendbe jönnek, addig a sok apró-cseprő alap kezelése és ezek állandó nyilvántartása csakis a kezelő erdőtiszt munkáját szaporítja.

Létesüljön azonban bármily körülmények és tényezők hozzájárulásával e kisebb erdőkben egy-egy csemetekert, az már nyereség az erdősítés ügyére nézve; fődolog, hogy a helyszínén künt működő erdész a viszonyokat és körülményeket kiösmérje, azokat az ügy érdekében felhasználni és értékesíteni tudja.

Egy régi példabeszéd szerint: «a hány ház, annyi

szokás», e példabeszéd a községi erdősitésekhez szükséges csemetekertek létesítése tekintetében is beválik, a menyinyiben egy vidéken ez, más vidéken pedig más lehet az eszköz, a melyet felhasználva eljuthatunk a célhoz.

Lapszemle.

A *Hylesinus fraxini* Fabr. a fekete diófán. A „Bull. de la soc. centr. for. de Belgique“ f. é. VII. füzetében fenti czim alatt egy cikk jelent meg, melyet az alábbiakban kivonatossan közlök.

A zürichi botanikus kertben 1897. augusztus 6-án egy pusz-
tuló félben levő koronájú fekete diófának 15 cm-es törzsén a
Hylesinus fraxini jelenlétét észlelték. A törzsnek egész alsó része
tele volt ezzel a rovarral; jelenlétét elárulta a fának tövében
lévő. számos faliszthalmocska. Magába a fába nem rágták be
magukat a rovarok, csak a kéregben készítették meneteiket abból
a célból, hogy ott átteleljenek. A kéregben levő röplyukak egy-
némelyikén észre lehetett venni, hogy az már a tavaly is meg
volt; világos tehát, miszerint a *Hylesinusok* a kérdéses fekete
diófát már az 1896. évben megtámadták. A fekete diófa e közben
teljesen kiszáradván, az 1897/98 tél folyamán levágtatt.

A törzsnek alsó része véletlenül egy fagyűjteménybe került
s ott 1898. április vége felé újból vizsgálat alá vétetett. A rovarok
a legnagyobb tevékenységben voltak s a fa és a kéreg között
épp oly meneteket lehetett találni, mint a milyeneket a *Hylesinus*
a kőrisfákon rág. Egynémely menetben már a peték is le voltak
rakva, sőt néhol a kis álczák kezdtek hosszanti irányban — mint
a kőrisnél — meneteket rágni.

Ugyanazon fekete diófa törzsének egy más darabja egész
télén a szabad levegőn maradt s az nem mutatott semmi rovar-
rágást.

Ebből az következtethető, hogy rendes viszonyok között a
Hylesinus csak annyiban káros a *Juglans nigra*-ra nézve, a meny-
nyiben téli szállásul e fa kérgében meneteket rág. A fagyűjteménybe
került fekete diófadarab ugyan mást mutat, de nem szabad